

IZVJEŠĆE

o godišnjoj računovodstvenoj dokumentaciji Zajedničkog poduzeća za istraživanje u području upravljanja zračnim prometom jedinstvenog europskog neba za financijsku godinu 2016. s odgovorom Zajedničkog poduzeća

(2017/C 426/08)

SADRŽAJ

	<i>Odlomak</i>	<i>Stranica</i>
UVOD	1-10	57
Uspostava Zajedničkog poduzeća SESAR	1-2	57
Upravljanje	3-4	57
Ciljevi	5-6	57
Resursi	7-10	58
MIŠLJENJE	11-23	58
Mišljenje o pouzdanosti računovodstvene dokumentacije	12	58
Mišljenje o zakonitosti i pravilnosti prihoda povezanih s računovodstvenom dokumentacijom	13	58
Mišljenje o zakonitosti i pravilnosti plaćanja povezanih s računovodstvenom dokumentacijom	14	58
Odgovornosti uprave i osoba zaduženih za upravljanje	15-17	59
Odgovornosti revizora u pogledu revizije računovodstvene dokumentacije i povezanih transakcija	18-22	59
PRORAČUNSKO I FINANCIJSKO UPRAVLJANJE	24-30	60
Izvršenje proračuna za 2016. godinu	24	60
Višegodišnje izvršenje proračuna u okviru programa FP7 i TEN-T	25-27	60
Višegodišnje izvršenje proračuna u okviru programa Obzor 2020	28-30	60
UNUTARNJE KONTROLE	31-34	60
Okvir unutarnje kontrole	31	60
Prijavljivanje i provjera doprinosa u naravi za projekte SESAR 2020	32	61
Procjena financijske sposobnosti podnositelja u okviru poziva na podnošenje prijedloga	33	61
Isplativost ugovora o pružanju usluga	34	61
PRILOG – PRAĆENJE MJERA PODUZETIH U POGLEDU PRIMJEDBI IZ PRIJAŠNJIH GODINA		62

UVOD

Uspostava Zajedničkog poduzeća SESAR

1. Zajedničko poduzeće za istraživanje u području upravljanja zračnim prometom jedinstvenog europskog neba (SESAR), sa sjedištem u Bruxellesu, osnovano je u veljači 2007. na razdoblje od osam godina te je 10. kolovoza 2007. započelo sa samostalnim radom ⁽¹⁾. U lipnju 2014. Vijeće je izmijenilo uredbu o osnivanju i produžilo razdoblje djelovanja Zajedničkog poduzeća do 31. prosinca 2024. ⁽²⁾.

2. Zajedničko poduzeće SESAR ima oblik javno-privatnog partnerstva za razvoj i uvođenje moderniziranog upravljanja zračnim prometom u Europi. Članove osnivače čine Europska unija, koju predstavlja Komisija, i Europska organizacija za sigurnost zračne plovidbe (Eurocontrol). Na temelju poziva na iskaz interesa 19 javnih i privatnih subjekata iz sektora zrakoplovstva postali su članovi ovog Zajedničkog poduzeća. Među njima su proizvođači zrakoplova, zemaljske i zrakoplovne opreme, pružatelji usluga zračne plovidbe i uprave zračnih luka.

Upravljanje

3. Upravljačka struktura Zajedničkog poduzeća SESAR uključuje upravni odbor i izvršnog direktora.

4. Upravni odbor sastoji se od predstavnika članova Zajedničkog poduzeća SESAR i predstavnika dionika (vojske, civilnih korisnika zračnog prostora, pružatelja usluga zračne plovidbe, proizvođača opreme, zračnih luka, djelatnika u sektoru upravljanja zračnim prometom i znanstvene zajednice). Odbor je odgovoran za donošenje glavnog plana upravljanja zračnim prometom koji potvrđuje Vijeće i obavljanje sveobuhvatne kontrole nad provedbom projekta SESAR. Izvršni direktor odgovoran je za svakodnevno upravljanje Zajedničkim poduzećem.

Ciljevi

5. Cilj je projekta SESAR modernizirati upravljanje zračnim prometom u Europi definiranjem, razvojem i uvođenjem novih ili poboljšanih tehnologija i postupaka. Projekt je podijeljen u tri faze:

- „faza definiranja” (2004. – 2007.), pod upravljanjem Eurocontrola uz sufinanciranje iz programa transeuropskih mreža (TEN-T). Tijekom te faze osmišljen je glavni plan upravljanja europskim zračnim prometom kojim je definiran sadržaj te su opisani razvoj i uvođenje nove generacije modernog sustava za upravljanje zračnim prometom,
- „faza razvoja”, podijeljena u dva dijela (razdoblje 2007. – 2013., produženo do 2016.), pod upravljanjem Zajedničkog poduzeća SESAR uz sufinanciranje iz programa TEN-T i Sedmog okvirnog programa za istraživanje (FP7),
- „faza uvođenja” (2014. – 2024.) kojom upravljaju sektor zračnog prometa i dionici u svrhu masovne proizvodnje i primjene nove infrastrukture za upravljanje zračnim prometom, uz sufinanciranje iz programa Obzor 2020.

6. Cilj Zajedničkog poduzeća SESAR u okviru programa FP7 i TEN-T bio je povećati sigurnost upravljanja zračnim prometom u Europi i modernizirati ga, i to usklađivanjem i usredotočivanjem svih odgovarajućih istraživačkih i razvojnih nastojanja u EU-u radi proizvodnje novih tehnoloških sustava, komponenti i operativnih postupaka, kako je opisano u glavnom planu upravljanja europskim zračnim prometom (SESAR I – faza razvoja). U okviru programa Obzor 2020. Zajedničko poduzeće SESAR provodi program SESAR II (SESAR 2020.) s ciljem koordinacije istraživanja i inovacija dionika (nastavak faze razvoja) i primjene nove infrastrukture za upravljanje zračnim prometom (faza uvođenja).

⁽¹⁾ Uredba Vijeća (EZ) br. 219/2007 od 27. veljače 2007. o uspostavljanju zajedničkog poduzeća za razvoj nove generacije Europskog sustava upravljanja zračnim prometom (SESAR) (SL L 64, 2.3.2007., str. 1.), koja je izmijenjena Uredbom (EZ) br. 1361/2008 (SL L 352, 31.12.2008., str. 12.).

⁽²⁾ Uredba Vijeća (EU) br. 721/2014 od 16. lipnja 2014. o izmjeni Uredbe (EZ) br. 219/2007 o uspostavljanju zajedničkog poduzeća za razvoj nove generacije Europskog sustava upravljanja zračnim prometom (SESAR) vezano za produženje trajanja zajedničkog poduzeća do 2024. (SL L 192, 1.7.2014., str. 1.).

Resursi

7. Proračun za fazu razvoja programa SESAR I u razdoblju 2008. – 2015. iznosio je 2 100 milijuna eura, u čemu su u jednakim dijelovima sudjelovali EU, Eurocontrol te javni i privatni partneri iz sektora zrakoplovstva koji su sudjelovali u programu. Doprinos EU-a od najviše 700 milijuna eura financira se iz programa FP7 i TEN-T⁽³⁾.

8. Najveći mogući doprinos EU-a Zajedničkom poduzeću SESAR za provedbu programa SESAR 2020. iznosi 585 milijuna eura i isplaćuje se iz programa Obzor 2020.⁽⁴⁾ U skladu sa sporazumima o članstvu u okviru programa SESAR 2020. za operativne aktivnosti Zajedničkog poduzeća Eurocontrol treba dati doprinos od 500 milijuna eura, a ostali članovi iz sektora zračnog prometa trebaju izdvojiti resurse u vrijednosti od najmanje 720,7 milijuna eura. Oko 90 % sredstava koje osiguravaju Eurocontrol i drugi članovi ima oblik doprinosa u naravi.

9. Kad je riječ o novčanim doprinosima administrativnim troškovima Zajedničkog poduzeća, upravni odbor odlučuje o iznosu koji svaki član mora izdvojiti razmjerno doprinosima koje je dogovorio platiti te utvrđuje rok do kojeg članovi moraju uplatiti doprinose.

10. Proračun Zajedničkog poduzeća SESAR za plaćanja iznosio je 2016. godine 157,1 milijun eura (2015.: 136,9 milijuna eura). Na dan 31. prosinca 2016. Zajedničko poduzeće zapošljavalo je 44 člana osoblja (2015.: 41)⁽⁵⁾.

MIŠLJENJE

11. Sud je obavio reviziju:

- (a) računovodstvene dokumentacije Zajedničkog poduzeća, koja se sastoji od financijskih izvještaja⁽⁶⁾ i izvješća o izvršenju proračuna⁽⁷⁾ za financijsku godinu koja je završila 31. prosinca 2016., te
- (b) zakonitosti i pravilnosti transakcija povezanih s tom računovodstvenom dokumentacijom, u skladu s člankom 287. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU).

Mišljenje o pouzdanosti računovodstvene dokumentacije

12. Prema mišljenju Suda računovodstvena dokumentacija Zajedničkog poduzeća za godinu koja je završila 31. prosinca 2016. u svim značajnim aspektima vjerno prikazuje financijsko stanje Zajedničkog poduzeća na dan 31. prosinca 2016. te rezultate poslovanja, novčane tokove i promjene u neto imovini za godinu završenu tim danom, u skladu s Financijskom uredbom Zajedničkog poduzeća i računovodstvenim pravilima koja je usvojio računovodstveni službenik Komisije. Ta se pravila temelje na međunarodno prihvaćenim računovodstvenim standardima za javni sektor.

Mišljenje o zakonitosti i pravilnosti prihoda povezanih s računovodstvenom dokumentacijom

13. Prema mišljenju Suda prihodi povezani s računovodstvenom dokumentacijom za godinu koja je završila 31. prosinca 2016. u svim su značajnim aspektima zakoniti i pravilni.

Mišljenje o zakonitosti i pravilnosti plaćanja povezanih s računovodstvenom dokumentacijom

14. Prema mišljenju Suda plaćanja povezana s računovodstvenom dokumentacijom za godinu koja je završila 31. prosinca 2016. u svim su značajnim aspektima zakonita i pravilna.

⁽³⁾ Članak 3. Općeg sporazuma između Europske komisije i Zajedničkog poduzeća SESAR, prosinac 2009.

⁽⁴⁾ Članak 4. stavak 1. Uredbe (EZ) br. 219/2007, kako je izmijenjena Uredbom (EZ) br. 1361/2008.

⁽⁵⁾ Više informacija o aktivnostima Zajedničkog poduzeća dostupno je na njegovim internetskim stranicama: <http://www.sesarju.eu>.

⁽⁶⁾ Financijski izvještaji sastoje se od bilance, izvještaja o financijskom rezultatu, izvještaja o novčanom toku, izvještaja o promjenama u neto imovini te kratkog prikaza važnih računovodstvenih politika, kao i drugih bilješki s pojašnjenjima.

⁽⁷⁾ Izvješća o izvršenju proračuna sastoje se od izvješća koja objedinjuju sve proračunske operacije i bilješki s pojašnjenjima.

Odgovornosti uprave i osoba zaduženih za upravljanje

15. U skladu s člancima 310. – 325. UFEU-a i Financijskom uredbom Zajedničkog poduzeća uprava je odgovorna za pripremu i prikazivanje računovodstvene dokumentacije na temelju međunarodno prihvaćenih računovodstvenih standarda za javni sektor te za zakonitost i pravilnost povezanih transakcija. Ta odgovornost uključuje oblikovanje, uspostavu i provedbu unutarnje kontrole koja je važna za pripremu i prikazivanje financijskih izvještaja u kojima nema značajnog pogrešnog prikazivanja zbog prijevare ili pogreške. Odgovornost je uprave ujedno zajamčiti da su aktivnosti, financijske transakcije i informacije prikazane u financijskim izvještajima u skladu s propisima tijela koja njima upravljaju. Uprava Zajedničkog poduzeća snosi krajnju odgovornost za zakonitost i pravilnost transakcija povezanih s računovodstvenom dokumentacijom.

16. U pripremi računovodstvene dokumentacije odgovornost je uprave procijeniti mogućnost Zajedničkog poduzeća da nastavi s trajnim poslovanjem te po potrebi objavljivati informacije o pitanjima u vezi s trajnošću poslovanja i služiti se računovodstvenim načelom trajnosti poslovanja.

17. Osobe zadužene za upravljanje odgovorne su za nadgledanje procesa financijskog izvještavanja predmetnog subjekta.

Odgovornosti revizora u pogledu revizije računovodstvene dokumentacije i povezanih transakcija

18. Ciljevi su Suda dobiti razumno jamstvo o tome ima li u računovodstvenoj dokumentaciji Zajedničkog poduzeća značajnog pogrešnog prikazivanja i jesu li povezane transakcije zakonite i pravilne te, na temelju provedene revizije, podnijeti Europskom parlamentu i Vijeću ili drugim odgovarajućim tijelima zaduženima za davanje razrješnice izjavu o jamstvu u pogledu pouzdanosti računovodstvene dokumentacije te zakonitosti i pravilnosti povezanih transakcija. Razumno jamstvo visoka je razina jamstva, ali nije garancija da će se revizijom otkriti značajno pogrešno prikazivanje ili neusklađenost u svim slučajevima u kojima oni postoje. Njihov uzrok mogu biti prijevare ili pogreška te se smatraju značajnima ako bi, pojedinačno ili skupno, bilo razumno očekivati da bi mogli utjecati na ekonomske odluke koje korisnici računovodstvene dokumentacije donose na temelju njezina sadržaja.

19. Revizija uključuje postupke kojima se prikupljaju revizijski dokazi o iznosima i objavljenim informacijama u računovodstvenoj dokumentaciji te zakonitosti i pravilnosti povezanih transakcija. Odabir postupaka ovisi o prosudbi revizora, uključujući procjenu rizika od značajnog pogrešnog prikazivanja u računovodstvenoj dokumentaciji i značajne neusklađenosti povezanih transakcija s uvjetima iz pravnog okvira Europske unije do kojih je došlo zbog prijevare ili pogreške. Pri procjeni tih rizika u obzir se uzima unutarnja kontrola koja je važna za pripremu i vjerno prikazivanje računovodstvene dokumentacije te zakonitost i pravilnost povezanih transakcija kako bi se pripremili primjereni revizijski postupci u danim okolnostima, ali ne u svrhu izražavanja mišljenja o djelotvornosti unutarnje kontrole. Revizija uključuje i evaluaciju primjerenosti primijenjenih računovodstvenih politika, razumnosti računovodstvenih procjena uprave te sveukupnog prikaza računovodstvene dokumentacije.

20. Kad je riječ o prihodima, Sud provjerava sredstva koja je Komisija stavila Zajedničkom poduzeću na raspolaganje te procjenjuje postupke kojima se ono služi za ubiranje naknada i ostalih prihoda.

21. Kad je riječ o rashodima, Sud ispituje platne transakcije u trenutku nastanka, evidentiranja i prihvaćanja rashoda. Tim su ispitivanjem obuhvaćene sve kategorije plaćanja (uključujući plaćanja za kupnju imovine) u trenutku njihova izvršenja.

22. U pripremi ovog izvješća i mišljenja Sud je uzeo u obzir reviziju koju je nad računovodstvenom dokumentacijom Zajedničkog poduzeća obavio neovisni vanjski revizor u skladu s člankom 208. stavkom 4. Financijske uredbe EU-a ⁽⁸⁾.

23. Primjedbama u nastavku ne dovode se u pitanje mišljenja Suda.

⁽⁸⁾ Uredba (EU, Euratom) br. 966/2012 Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 298, 26.10.2012., str. 1.).

PRORAČUNSKO I FINANCIJSKO UPRAVLJANJE**Izvršenje proračuna za 2016. godinu**

24. Uzimajući u obzir neiskorištena odobrena sredstva za plaćanja iz prethodnih godina (5,7 milijuna eura) konačni proračun za 2016. godinu dostupan iz programa FP7 i Obzor 2020. uključivao je odobrena sredstva za obveze u iznosu od 101,4 milijuna eura te odobrena sredstva za plaćanja u iznosu od 162,8 milijuna eura. Stope iskorištenosti za odobrena sredstva za obveze i plaćanja iznosile su redom 95,7 % i 63,2 %. Razlog za nisku stopu iskorištenosti odobrenih sredstava za plaćanja uglavnom su kašnjenja u provedbi studija i razvojnih promjena koje predvode članovi Zajedničkog poduzeća SESAR.

Višegodišnje izvršenje proračuna u okviru programa FP7 i TEN-T

25. Od ukupnog operativnog i administrativnog proračuna u iznosu od 892,8 milijuna eura za aktivnosti u okviru programa SESAR I⁽⁹⁾ do kraja 2016. Zajedničko poduzeće SESAR preuzelo je obveze u iznosu od 827,4 milijuna eura i isplatilo 704,2 milijuna eura (79 % dostupnog proračuna).

26. Od 1 254,5 milijuna eura doprinosa u naravi i novčanih doprinosa koje ostali članovi trebaju dati za operativne i administrativne aktivnosti Zajedničkog poduzeća SESAR (670,2 milijuna eura od Eurocontrola i 584,3 milijuna eura od članova iz sektora zračnog prometa) do kraja 2016. Zajedničko poduzeće potvrdilo je doprinose u iznosu od 910 milijuna eura (427,7 milijuna eura od Eurocontrola i 482,3 milijuna eura od članova iz sektora zračnog prometa). Do kraja 2016. ostali su članovi Zajedničkom poduzeću SESAR prijavili doprinose u naravi u iznosu od 133,5 milijuna eura (49,2 milijuna eura od Eurocontrola i 84,2 milijuna eura od članova iz sektora zračnog prometa).

27. Na kraju 2016. objedinjeni novčani doprinosi EU-a iznosili su 597,1 milijun eura, dok su ukupni doprinosi u naravi i novčani doprinosi Eurocontrola iznosili 476,9 milijuna eura, a doprinosi članova iz sektora zračnog prometa 566,5 milijuna eura.

Višegodišnje izvršenje proračuna u okviru programa Obzor 2020.

28. Od 585 milijuna eura sredstava iz programa Obzor 2020. dodijeljenih Zajedničkom poduzeću SESAR za provedbu programa SESAR 2020. do kraja 2016. Zajedničko poduzeće preuzelo je obveze u iznosu od 61,6 milijuna eura i izvršilo plaćanja u iznosu od 49,9 milijuna eura (8,5 % dodijeljenih sredstava). Većinu plaćanja činile su isplate pretfinanciranja za prvu skupinu projekata SESAR 2020.

29. Do kraja 2016. objedinjeni novčani doprinosi EU-a operativnim aktivnostima Zajedničkog poduzeća iznosili su 56,8 milijuna eura.

30. Ostali bi članovi za operativne aktivnosti Zajedničkog poduzeća u vezi s programom SESAR 2020. trebali dati doprinose u naravi i novčane doprinose u vrijednosti od 1 220,7 milijuna eura (500 milijuna eura od Eurocontrola i 720,7 milijuna eura od članova iz sektora zračnog prometa). Međutim, na kraju 2016. projekti SESAR 2020. bili su u početnim fazama te upravni odbor nije potvrdio nikakve doprinose u naravi i novčane doprinose.

UNUTARNJE KONTROLE**Okvir unutarnje kontrole**

31. Zajedničko poduzeće SESAR uspostavilo je postupke *ex ante* kontrole koji se temelje na pregledima financijske i operativne dokumentacije te provodi *ex post* revizije korisnika. Takve provjere ključni su instrumenti za procjenu zakonitosti i pravilnosti povezanih transakcija, uključujući novčane doprinose i doprinose u naravi koje Zajedničkom poduzeću daju ostali članovi osim EU-a. Stopa preostale pogreške za *ex post* revizije o kojoj je Zajedničko poduzeće izvijestilo na kraju 2016. iznosila je 1,34 %⁽¹⁰⁾.

⁽⁹⁾ Ukupan iznos od 892,8 milijuna eura obuhvaća 700 milijuna eura novčanog doprinosa EU-a financiranog iz programa FP7 i TEN-T, 165 milijuna eura novčanog doprinosa Eurocontrola i 27,8 milijuna eura novčanog doprinosa članova iz sektora zračnog prometa.

⁽¹⁰⁾ Godišnje izvješće o radu Zajedničkog poduzeća SESAR za 2016. godinu, str. 81.

Prijavljivanje i provjera doprinosa u naravi za projekte SESAR 2020.

32. Zajedničko poduzeće SESAR članovima i njihovim vanjskim revizorima još nije dalo posebne smjernice u vezi s prijavom i potvrđivanjem doprinosa u naravi koje članovi daju za projekte SESAR 2020. Zajedničko poduzeće također nije donijelo interne smjernice za *ex ante* provjere zahtjeva za povrat troškova u vezi s projektima SESAR 2020. na temelju strategije Komisije za *ex ante* kontrole programa Obzor 2020.

Procjena financijske sposobnosti podnositelja u okviru poziva na podnošenje prijedloga

33. Kad je riječ o ograničenom postupku poziva na podnošenje prijedloga za istraživanja u sektoru zračnog prometa, koji je bio dostupan samo članovima Zajedničkog poduzeća iz tog sektora, Zajedničko poduzeće dodijelilo je bespovratna sredstva projektним konzorcijima unatoč činjenici da su, u dvama slučajevima, provjere financijske održivosti korisnika koje je obavila Izvršna agencija za istraživanje pokazale da financijska sposobnost člana konzorcija iz sektora zračnog prometa zaduženog za koordinaciju nije bila zadovoljavajuća. To podrazumijeva veći financijski rizik u pogledu završetka tih projekata, kao i veći financijski rizik za ostale projekte u kojima sudjeluju dva predmetna korisnika. Odluka izvršnog direktora u tim dvama slučajevima temeljila se na dodatnoj *ad hoc* procjeni rizika koju je obavilo osoblje Zajedničkog poduzeća SESAR. Međutim, Zajedničko poduzeće još nije uspostavilo sustavan interni postupak za preispitivanje nezadovoljavajuće financijske održivosti pojedinačnog koordinatora projekta za koji su dodijeljena bespovratna sredstva, uključujući mjere za ublažavanje i kompenzaciju povećanog financijskog rizika.

Isplativost ugovora o pružanju usluga

34. U svojim postupcima javne nabave usluga Zajedničko poduzeće određuje najviši mogući proračun ugovora. Taj najviši mogući iznos ne temelji se na sustavnom procesu procjene troškova i utemeljenom referentnom sustavu tržišnih cijena. Time se ne jamči isplativost višegodišnjih ugovora o uslugama koje Zajedničko poduzeće sklapa s obzirom na to da iskustvo pokazuje da je većina primljenih ponuda bila blizu najvišeg mogućeg proračuna.

Ovo je izvješće usvojilo IV. revizijsko vijeće, kojim predsjedava član Revizorskog suda Baudilio TOMÉ MUGURUZA, na sastanku održanom u Luxembourg u 19. rujna 2017.

Za Revizorski sud
Klaus-Heiner LEHNE
predsjednik

PRILOG

Praćenje mjera poduzetih u pogledu primjedbi iz prijašnjih godina

Godina	Primjedba Suda	Faza korektivne mjere (Dovršeno/U tijeku/Predstoji)
	<i>Sukobi interesa</i>	
2015.	Komisija je u srpnju 2015. izdala smjernice zajedničkim poduzećima u vezi s pravilima o sukobima interesa, uključujući zajednički obrazac za izjavu o nepostojanju sukoba interesa koji bi zajednička poduzeća trebala ugraditi u svoje postupke.	Dovršeno

ODGOVOR ZAJEDNIČKOG PODUZEĆA

24. Jedan od glavnih razloga za kašnjenje u provedbi plaćanja za studije i razvojne promjene koje provode članovi jesu poteškoće u prilagodbi zajedničkih alata informacijske tehnologije u okviru programa Obzor 2020. posebnim potrebama Zajedničkog poduzeća SESAR. Taj je proces započeo 2016. i još je u tijeku.

30. Očekuje se da će za SESAR-ove projekte na temelju ograničenih poziva na podnošenje prijedloga u okviru programa Obzor 2020. članovi dostaviti svoje prve prijave troškova u 2018. Tada će Zajedničko poduzeće SESAR početi potvrđivati povezane doprinose u naravi.

32. U prosincu 2016. Upravni odbor Zajedničkog poduzeća SESAR usvojio je dokument „Metodologija i postupak potvrđivanja za doprinose u naravi (IKC) Zajedničkog poduzeća (samo za program SESAR 2020.)”, prema kojem će Zajedničko poduzeće SESAR izraditi Opis poslova i obrazac potvrde koji će se pravodobno predstaviti Odboru, odnosno prije primitka bilo kakvih doprinosa u naravi u 2018. Zajedničko poduzeće SESAR istražiti će postoji li potreba za prilagodbom strategije Komisije za *ex ante* kontrole programa Obzor 2020. posebnim rizicima povezanim s projektima SESAR 2020. U međuvremenu, Zajedničko poduzeće SESAR po analogiji primjenjuje strategiju Komisije za *ex ante* kontrole.

33. Na temelju rezultata komplementarnih procjena rizika koje su provedene u skladu sa smjernicama iz programa Obzor 2020., Zajedničko poduzeće SESAR utvrdilo je da bi se odbijanjem koordinatora projekata samo na osnovi analize koju je provela Izvršna agencija za istraživanje Zajedničko poduzeće moglo izložiti znatnom riziku od podnošenja žalbi. Međutim, Zajedničko poduzeće slaže se da je potrebno uvesti interni postupak za ponovnu procjenu slabe financijske održivosti koordinatora projekta kojem su dodijeljena bespovratna sredstva, što obuhvaća mjere za smanjenje i kompenziranje većih financijskih rizika.

34. Na temelju opažanja Suda, u travnju 2017. Zajedničko poduzeće SESAR uvelo je metodologiju za sustavnu procjenu potreba i troškova ugovora tijekom faze planiranja javne nabave. Ta se metodologija već koristila nekoliko puta.